Sfinți ierarhi ardeleni – mărturisitori ai dreptei credințe

În anul 1950, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât să fie trecuți în calendarele ortodoxe romanești, ca sfinți și mărturisitori, câțiva ierarhi, călugari și credincioşi din neamul nostru. Între aceştia se numărau şi Sfinții Ierarhi şi Mărturisitori Ilie Iorest si Sava Brancovici, mitropoliții Transilvaniei. Canonizarea lor - adică trecerea în rândul sfinților, după rânduiala ortodoxă s-a facut în 1955, la Alba Iulia, oraşul în care şi-au desfăşurat activitatea ca mitropoliți.

Este firesc să ne întrebăm: cărui fapt se datorează cinstea deosebită de care s-au învrednicit aceşti doi mitropoliți ai Transilvaniei? Prin ce merite au ajuns să stea în apropierea lui Dumnezeu, să fie considerați ca prieteni şi casnici ai Săi si să mijlocească, prin rugăciunile lor, harul şi ajutorul lui Dumnezeu pentru noi, urmaşii păstoriților lor de acum trei veacuri? Pentru a înțelege mai bine viața şi lucrarea lor de apărare a Ortodoxiei, sunt necesare câteva lămuriri privind starea politică-națională a vremii în care au trăit.

Biserica Ortodoxă românească din Transilvania de altă dată şi-a desfăşurat activitatea în împrejurări deosebit de vitrege, determinate de asupririle naționale, sociale şi religioase la care era supus poporul român de aici. Cu toate acestea, Biserica Ortodoxă a avut un rol covârşitor în istoria poporului, fiind singura instituție românească, în jurul căreia se desfaşura întreaga viață națională, culturală şi religioasă a românilor. Cea mai de seama instituție a lor era Mitropolia Ortodoxă, care a avut multă vreme sediul în oraşul Alba Iulia. Se ştie că, după 1541, Transilvania a devenit principat autonom sub suzeranitate turcească, având în frunte principi de naționalitate maghiară, cu sediul la Alba Iulia. La scurt timp, Dieta Țării a recunoscut ca "recepte" trei confesiuni noi, născute din Reforma protestantă: luterană, calvină şi unitariană, fireşte, pe lângă Biserica romano-catolică existentă mai de mult. Doar românii şi credința lor ortodoxă au rămas în afara legii, socotiți ca "toleraţi" în propria lor țară. În acelaşi timp principii calvini maghiari din Alba Iulia şi cârmuitorii confesiunii calvine (numiți superintendenți) au început o lucrare de propovăduire a noii învățături calvine printre românii ortodocşi. Era o acțiune foarte primejdioasă, căci prin primirea învățăturii calvine, românii se înstrăinau nu numai de credința ortodoxă strămoşească, ci şi de neamul din care făceau parte, adică se maghiarizau. Era un atac direct, care urmărea însăşi distrugerea neamului românesc. În ciuda multelor încercări ale principilor si superintendenților din Alba Iulia de a calviniza pe români, aceştia au rămas statornici în dreapta credință, menținându-se astfel şi ființa națională românească. Un rol important în această lucrare de apărare a Ortodoxiei şi a neamului au avut vlădicii de atunci, - fie

mitropoliții din Alba Iulia, fie episcopii din Vad si Maramureş -, precum şi smeriții preoți din satele noastre, cu puțină învățătură, dar însuflețiți de râvna întru slujirea neamului lor.

Sfântul ierarh mărturisitor Ilie Iorest – Mitropolitul Transilvaniei

Între aceşti apărători ai dreptei credințe s-a numărat şi mitropolitul Ilie Iorest din Alba Iulia. Se născuse în jurul anului 1600, într-un sat din Transilvania, undeva în părțile învecinate cu Moldova, sau în Maramureş. S-a închinoviat de tânăr în mănăstirea Putna, minunata ctitorie a lui Ştefan cel Mare, în care au viețuit în curgerea veacurilor, atâția călugări transilvaneni. După ce a învățat carte şi rânduielile bisericeşti, a fost călugărit sub numele Iorest - în locul celui de Ilie primit la botez - iar după un timp a fost hirotonit preot-ieromonah. O însemnare pe un manuscris, din anul 1637, arăta că a fost copiat sub îndrumarea mitropolitului Anastasie Crimca al Moldovei, apoi a "ieromonahului Iorest, egumen". Presupunem că este viitorul mitropolit, ajuns între timp egumen la Putna, care avea şi preocupări culturale.

În toamna anului 1640 a trecut la cele veşnice mitropolitul Ghenadie II al Transilvaniei. La stăruințele domnitorului Vasile Lupu al Moldovei, în scaunul vacant a fost ales ieromonahul Iorest de la Putna. Potrivit tradiției a fost hirotonit arhiereu la catedrala din Târgovişte, ctitoria lui Neagoe Vodă Basarab, de către mitropolitul Teofil, care păstorea pe atunci, împreuna cu alți arhierei. Fără îndoială că domnitorul Matei Basarab a oferit noului ierarh felurite daruri, aşa cum au primit toți ceilalți mitropoliți ai Transilvaniei. A fost instalat apoi, cu cinstea cuvenită, în catedrala mitopolitană din Alba Iulia, ctitorită de marele domn al unirii, Mihai Viteazul. Dar cu prilejul confirmării sale în demnitatea de mitropolit de către principele Gheorghe Rakoczy I, i s-au impus mai multe îndatoriri, care nu urmăreau altceva decât înlesnirea propagandei calvine printre români. Între altele i se cerea să traducă şi să tipărească în româneşte anumite rugăciuni şi cântări calvine, precum şi un Catehism calvinesc. Noul mitropolit n-a indeplinit, insă, nici una din îndatoririle acestea, ci a rămas statornic în dreapta credință, împreună cu păstoriții săi. S-a interesat îndeaproape de viața bisericească din cuprinsul eparhiei: a făcut vizite canonice, a convocat "soborul mare" al Mitropoliei, format din protopopi şi unii preoți, a făcut hirotonii de preoți, a terminat de tipărit, la Alba Iulia, *Evanghelia cu invățătura*, dată în lucru încă de înaintaşul său, a întreținut legături cu Moldova. El va fi fost întărit în adevărurile Ortodoxiei şi de Sinodul de la Iaşi, din septembrie-octombrie 1642, care a aprobat *Mărturisirea Ortodoxă* a mitropolitului român Petru Movilă al Kievului.

Dar tot în anul 1642 calvinii au tipărit, în satul Prisaca, un *Catehism calvinesc* in româneşte, căruia i s-a dat, câțiva ani mai târziu cunoscutul *Răspuns* din partea învățatului

mitropolit Varlaam al Moldove. Se pare că mitropolitul Iorest s-a împotrivit la tipărirea şi răspândirea *Catehismului*, fapt care a accentuat nemulțumirile mai vechi pe care le aveau împotriva lui cârmuitorii calvini. Aşa se face că la începutul anului 1643, din ordinul principelui Gheorghe Rakoczy I, s-a convocat "un sinod" de protopopi, preoți şi mireni, care a hotărât înlăturarea mitropolitului Iorest din scaunul vlădicesc.

Este sigur că la îndepărtarea mitropolitului Iorest din scaun au stat şi motive de ordin politic, determinate de înăsprirea relațiilor dintre Gheorghe Rakoczy I şi Vasile Lupu, care îl recomandase la ocuparea scaunului mitropolitan. Dar adevăratele motive care au dus la înlăturarea lui din scaun se desprind din spusele tradiției, consemnată mai târziu în lucrări scrise. De pildă, Samuil Micu, în lucrarea sa *Scurtă cunoştință a istoriei românilor*, scria că "pentru împotrivirea păstoricească cu care s-au pus împotriva eresului calvinesc şi nu au voit a primi împărtăşirea lui, la care domnul Țării îl silea, au fost lepădat din episcopie şi ca să nu vază că pentru credința pătimeşte, i-au scornit nume rău şi i-au făcut pâră mincinoasă". Iar Gheorghe Şincai scria că "acesta s-au lepădat din vlădicie pentru că n-au primit catehismul (calvinesc n.n.)".

Înlăturat din scaunul mitropolitan, Iorest a fost aruncat în închisoare, împreună "cu mulți reoț creşini", cum se arăta într-o scrisoare de atunci, iar bunurile i-au fost confiscate. A fost eliberat abia în noiembrie 1643, după nouă luni de detenț, pe baza răspunderii ce şi-au luat-o 24 de credincioşi că va plăti 1000 de taleri, sumă mare pe atunci, pentru vistieria principelui. După eliberare, s-a reîntors la mănăstirea Putna.

În iunie 1645, mitropolitul Iorest a plecat în Rusia, pentru a strânge ajutoare, în vederea răscumpărării celor 24 de garanți, aşa cum făcuseră şi alți ierarhi şi călugări transilvăneni. Avea o scrisoare de recomandare către țarul Rusiei, Mihail Feodorovici Romanov, semnată de ierarhii moldoveni, în care înfățişau pe scurt viața mitropolitului şi suferințele pe care le îndurase din partea cârmuitorilor calvini; o altă scrisoare primise din partea lui Vasile Lupu. Ajuns la Moscova, a fost primit de Țar în două rânduri, obținând felurite daruri şi bani. Se pare că s-a reîntors în țară în primăvara anului următor.

Şi-a petrecut restul vieții în mănăstirea sa de metanie, la Putna, dupa ce-şi va fi răscumpărat garanții din Transilvania, prin plătirea celor 1000 de taleri. A murit la adânci bătrâneți, după cum aflăm dintr-o însemnare pe un Minei în manuscris: "Să se ştie când a murit vlădica Iorest, în anul 7816 (1678), luna martie 12". Înseamnă că a fost aşezat spre veşnică odihnă în ctitoria marelui apărător al creştinătății, Ştefan cel Mare.

Din toate acestea se vede că mitropolitul Iorest a fost un neînfricat apărător al Ortodoxiei în Transilvania, oferind o minunată pildă de statornicie în credința păstoriților săi, un ierarh însuflețit de dragoste față de Hristos, de neamul său şi de pământul strămoşesc.

Sfântul ierarh mărturisitor Sava Brancovici – Mitropolitul Transilvaniei

După înlăturarea lui Ilie Iorest din scaunul de mitropolit al Transilvaniei, în 1643, soborul protopopilor români ardeleni a ales în locul său pe ieromonahul Ştefan (din botez Simion), din mănăstirea de la Alba Iulia. În timpul păstoririi lui s-a tipărit *Noul Testament de la Alba Iulia*, in anul 1648, prima ediție în româneşte, cu o impresionantă prefață, scrisă probabil de mitropolit, în care se punea problema unității limbii româneşti.

În vara anului 1656, după moartea lui Simion Ştefan, în scaunul vacant a fost ales protopopul văduv Simion Brancovici din Ineu (jud. Arad). Spre deosebire de alți mitropoliți din trecut, viața lui este destul de bine cunoscută, dintr-o *Cronică* scrisă de fratele său, învățatul Gheorghe Brancovici. Din aceasta *Cronică* aflăm că viitorul mitropolit făcea parte dintr-o veche familie sârbească, se pare, originară din Herțegovina. Pe la sfârşitul secolului al XVI-lea, această familie s-a refugiat în părțile Aradului, din pricina expansiunii turceşti; trăind vreme îndelungată printre români, familia respectivă s-a românizat. Din sânul ei s-au ridicat câțiva episcopi care au păstorit la Ineu (jud. Arad), numit pe atunci Ienopole: Matei, apoi fiul său Sava şi Longhin, hirotonit "mitropolit" de către patriarhul Chiril Lucaris.

Viitoul mitropolit al Ardealului s-a născut în jurul anului 1620, în Ineu, primind la botez numele Simeon. A învățat carte în casa părintească, apoi a călătorit prin Ungaria, Serbia, Bulgaria şi, în cele din urmă, s-a îndreptat spre mănăstirea Comana, din Țara Românească, unde se retrăsese vlădica Longhin, fratele tatălui său. Desigur, acolo şi-a completat şi învățătura. Aflând de moartea tatălui, a doi frați şi a unei surori, s-a reîntors acasă, s-a căsătorit, a avut copii, dar aceştia i-au murit de mici. Între timp a murit Gheorghe Brancovici, protopopul Ineului, o altă rudenie. Credincioşii de acolo l-au rugat atunci pe tânărul Simeon să-şi închine viața slujirii lui Dumnezeu ca preot -protopop. Răspunzând la stăruințele acestora a plecat în Țara Românească, unde a fost hirotonit preot, la Târgovişte, de către mitropolitul Ştefan, care păstorea atunci. După hirotonie şi un popas la Mănăstirea Comana, preotul Simion s-a reîntors la turma sa duhovnicească din Ineu. Aici află cu durere ca soția îi murise cu puține zile înainte de hirotonie, iar bătrâna sa mamă se călugărise. Învingând necazurile văduviei, a păstorit mai mulți ani ca preot-protopop în Ineu, îngrijindu-se nu numai de viața duhovnicească a păstoriților săi, ci şi de apărarea lor în fața invadatorilor turci, a căror stăpânire se întinsese până în părțile vestice ale teritoriului românesc de astăzi.

În vara anului 1656 se petrece o noua schimbare în viața preotului-protopop din Ineu, fiind ales în scaunul vacant de mitropolit al Transilvaniei, cum am arătat mai sus. Potrivit

vechiului obicei, a plecat în Țara Românească, unde a fost călugărit sub numele Sava, în catedrala mitropolitană din Târgovişte, la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, iar după trei zile a fost hirotonit arhiereu, în aceeaşi catedrală, de către mitropolitul Ştefan, unchiul său Longhin şi alți arhierei. Încărcat cu daruri oferite de domnitorul Constantin Şerban Basarab şi vlădicii Țării, s-a reîntors la fiii săi duhovniceşti, fiind primit cu mare cinste şi instalat la Alba-Iulia.

Deşi îndelungată, păstoria lui ca mitropolit a fost mult tulburată de propoganda calvină pe care încercau să o desfăşoare printre românii ortodocşi conducătorii confesiunii calvine maghiare, sprijiniți de principii Transilvaniei, dar şi din cauza războaielor şi a schimbărilor politice care au avut loc în primii ani de păstorire. Astfel, între anii 1659-1661, Sava a fost chiar înlocuit cu alți doi mitropoliți: cu Ghenadie III, iar după moartea acestuia, cu Daniil. Abia în aprilie 1662 a primit o nouă diplomă de confirmare în scaun, din partea noului principe calvin al Transilvaniei, Mihail Apaffi. De acum înainte păstorirea lui s-a desfăşurat fără întrerupere până în 1680, deşi cu multe neajunsuri, provocate de refuzul său de a colabora cu principele şi cu ceilalți conducători ai confesiunii calvine.

Datorită greutăților materiale prin care trecea Biserica sa, în anul 1668 mitropolitul Sava a fost nevoit să plece în Rusia după ajutoare, aşa cum făcuseră Ilie Iorest şi chiar unchiul său, mitropolitul Longhin. Călătoria este descrisă pe larg în *Cronica* fratelui său Gheorghe, care îl însoțea. A stat în Moscova vreo trei luni, fiind primit în două rânduri de Țarul Alexei Mihailovici Romanov, care i-a oferit mai multe ajutoare pentru Mitropolia sa, cu dreptul - pentru el şi urmaşii săi - de a călători în Rusia după ajutoare tot la şapte ani. La sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru şi Pavel a slujit în biserica Uspenia din Kremlin, alături de patriarhii Paisie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei, cel al Moscovei şi alți ierarhi, ruşi sau străini, prezenți la lucrările unui mare sinod convocat atunci la Moscova.

După reîntoarcerea din această călătorie, pentru mitropolitul Sava a început o perioadă de noi asupriri din partea lui Mihail Apaffi şi a celorlalți cârmuitori calvini, conştienți că acea călătorie la Moscova i-a întărit încrederea în biruința credinței ortodoxe. Drept aceea, în februarie 1669, principele a dat un decret prin care impuneau mitropolitului o serie de îngrădiri. Cea mai grea fiind aceea a supunerii sale față de superintendentul calvin maghiar din Alba Iulia, în toate problemele bisericeşti, măsură reînnoită după cinci ani.

Cu toate acestea, mitropolitul a ştiut să înfrunte măsurile umilitoare ale principelui, salvând însăşi existența Bisericii Ortodoxe şi a neamului românesc. Se cunosc chiar câteva fapte ale lui care au dus la întărirea vieții bisericeşti din cuprinsul eparhiei pe care o cârmuia. De pildă, în anul 1670 a făcut o călătorie în Țara Românească, unde domnitorul Antonie Vodă i-a întărit o veche danie de 6000 de aspri pe an, pe seama Mitropoliei sale. În anul 1672 a sfințit

Mănăstirea Moisei din Maramureş, care există şi azi. În anul 1675 a convocat un "sobor" sau adunare de protopopi, preoţi şi mireni în Alba Iulia, când s-au luat mai multe măsuri cu privire la întărirea vieţii religios - morale a preoţilor şi credincioşilor români din Transilvania. De pildă, preoţii erau îndatoraţi să predice şi să slujească în româneşte în fiecare zi de duminică şi sărbătoare, iar în timpul posturilor zilnic. Alte măsuri priveau disciplina clerului, hotărându-se depunerea celor nevrednici de slujirea preoţească. Câteva măsuri priveau înlăturarea superstiţiilor, mai ales a celor legate de cultul morţilor. Credincioşilor li se cerea să se împărtăşească de patru ori pe an, să ia parte la slujbele care se săvârşeau în zilele de duminici şi sărbători, să cunoască rugăciunile, Crezul şi cele 10 porunci, să-şi trimită copiii la biserică în vederea catehizării. Aşadar, mitropolitul Sava era mereu preocupat de ridicarea duhovnicească şi culturală a clerului şi a credincioşilor săi.

Desigur, toate acţiunile mitropolitului au provocat nemulţumirea dar şi teama principelui şi a cârmuitorilor confesiunii calvine din Transilvania. Se adaugă la aceasta şi descoperirea unui complot îndreptat împotriva lui Apaffi, la care îşi dăduse consimţământul şi fratele mitropolitului, cărturarul Gheorghe Brancovici. De aceea, din dispozitia principelui, la 2 iunie 1680 s-a constituit un "scaun de judecată", la Alba Iulia, format din 101 persoane (conducători calvini maghiari, protopopi români filocalvini, mireni s.a.), în vederea judecării mitropolitului Sava. A fost judecat şi condamnat în aceeaşi zi, după o cunoscută colecţie de legi medievale transilvane, "Approbatae Constitutiones" şi după "Canoanele" Bisericii calvine maghiare, cu depunerea din treaptă.

Îndată după pronunţarea sentinţei, a fost aruncat în închisoare, iar averea confiscată de principe. S-a constatat, cu acest prilej, că avea câte o frumoasă bibliotecă, în Alba Iulia şi Sibiu, cu sute de cărţi latineşti, româneşti şi ungureşti, care dovedesc preocupările cărturăreşti ale mitropolitului. Odată cu el a fost aruncat în închisoare şi fratele său Gheorghe, însă acesta a fost eliberat nu după mult timp.

Cronicarul maghiar Mihail Cserei, contemporan cu Sava, scria că unii dintre acuzatorii săi au fost "mituiţi cu daruri", ca să-i aducă acuze nedrepte, că "i-a fost pradată întreaga avere" şi că în închisoare "era bătut până când se rupea camaşa şi carnea de pe trupul lui". Aceleaşi lucruri le relata şi pastorul sas Andrei Gunesch din Petreşti (jud. Alba). Mult mai târziu, istoricul Samuil Micu scria că "tot norodul şi clerul românesc ca un lucru adevărat ţine, cum de la cei bătrâni au luat, că Sava toate întâmplările acestea le-a păţit pentru credinţă, că s-a împotrivit eresului calvinesc şi l-a lepădat şi n-a vrut a se uni cu acela". Iar Petru Maior, în cartea sa *Istoria Bisericii românilor*, aduce alte câteva amănunte: "În castelul de la Blaj al principelui Apaffi, dintru a cărui poruncă lăudatul Sava fu bătut de moarte, după aceia din nou băgat în temniţă şi de acolo scos în toată vinerea, fu bătut cu toiege până la moarte".

Adevărul este că, la scurt timp după judecarea şi întemnițarea lui Sava, s-au făcut mai multe încercări pentru eliberarea lui, prin mijlocirea fratelui său Gheorghe, care a cerut sprijinul domnitorului Şerban Cantacuzino al Țării Româneşti şi al lui Constantin Brâncoveanu, viitorul domn. Din rațiuni de ordin politic - pentru a nu ajunge la neînțelegeri cu domnul muntean - Mihail Apaffi l-a eliberat pe mitropolit din închisoare, la o dată pe care nu o cunoaştem. Bătrân şi bolnav, a trecut la cele veşnice, în primele luni ale anului 1683, probabil în aprilie. Nu ştim unde se găseşte mormântul său.

Aşadar, mitropolitul Sava a fost o mare personalitate a vieții bisericeşti a românilor transilvăneni. Păstorind aproape un sfert de veac în împrejurări din cele mai vitrege, el a izbutit, totuşi, să-şi apere clerul şi credincioşii în fața oricăror încercări de înstrăinare de credința strămoşească şi de neamul din care făceau parte. Pentru strădaniile depuse de el în acest scop, dar mai ales pentru suferințele pe care le-a îndurat spre sfârşitul vieții cu demnitate şi răbdare creştinească, a fost socotit de urmaşi ca un "mucenic" sau "martir" al legii strămoşeşti. Aşa se explică hotărârea sinodală, din anul 1950, privind canonizarea sa, act care s-a săvârşit apoi la Alba Iulia, adică acolo unde a păstorit, în anul 1955. De atunci este prăznuit în fiecare an la 24 aprilie, odată cu înaintaşul său Ilie Iorest. După această dată s-a întocmit slujba lor, care a fost introdusă în Minei, la ziua respectivă, precum şi acatistul lor; s-au ridicat biserici care au drept ocrotitori fie pe unul din ei fie pe amândoi, iar chipul lor s-a zugrăvit în numeroase biserici, mai ales în Transilvania.

Sfântul ierarh Iosif Mărturisitorul – Episcopul Maramureşului

În străvechiul pământ românesc al Maramureşului, a existat o viață şi organizare bisericească ortodoxă, care poate fi urmărită încă din primele veacuri creştine. Pe la mijlocul veacului al XIV-lea, frații cneji Drag şi Dragoş (primul “descălecător” în Țara Moldovei), au ctitorit o mănăstire, cu hramul *Sfântului Arhanghel Mihail*, în satul Peri (azi în Ucraina subcarpatică). În anul 1391, la rugămintea urmaşilor acestor ctitori, mănăstirea a fost declarată “stavropighie” a Patriarhiei, cu alte cuvinte îi era subordonată direct. În această mănăstire şi-au stabilit reşedința unii episcopi ortodocşi, care îndrumau viața duhovnicească a credincioşilor din Maramureş. Dar în satele din nordul acestui pământ românesc s-au aşezat treptat şi unii credincioşi ruteni, care-şi aveau propriul lor episcop, cu sediul la Muncaci (azi Mukacevo, în Ucraina).

Episcopii români din Maramureş s-au străduit să mențină credința ortodoxă şi conştiința națională în sufletul păstoriților lor de aici. Aceşti episcopi, ca şi călugării din schiturile şi

mănăstirile maramureşene, au păstrat strânse legături cu fraţii lor de-o limbă, de un neam şi de o credinţă, din Moldova învecinată.

În anul 1646 o parte din preoţii şi credincioşii ruteni din eparhia Muncaciului au acceptat unirea cu Biserica Romei, aşa cum făcuseră şi o parte din ucraineni, prin aşa-numita "unire" de la Brest, din anul 1596. În astfel de împrejurări, unii din episcopii ruteni uniţi, care au păstorit la Muncaci în a doua jumatate a veacului al XVII-lea, au încercat să treacă la Biserica Unită cu Roma şi pe unii dintre preoţii ortodocşi români, din satele româneşti din Maramureş şi Sătmar.

Pentru a împiedica lucrarea prozelitistă a episcopilor uniţi de la Muncaci, preoţimea româneasca din Maramureş şi-a ales un episcop din partea locului, şi anume pe protopoul văduv Iosif Stoica, nobil din Criciova. A fost călugărit într-una din mănăstirile maramureşene şi apoi hirotonit întru arhiereu de către fostul mitropolit al Moldovei, învăţatul Dosoftei, aflat atunci în exil, la Zolkiew, în Polonia. Fără îndoială că marele mitropolit moldovean l-a întărit în dreapta credinţă şi l-a îndemnat să vegheze la apărarea şi păstrarea ei, cunoscând toate uneltirile potrivnicilor Ortodoxiei româneşti. Nu se ştie unde şi-a avut reşedinţa; poate într-una din mănăstirile maramureşene, fie la Hust, fie la Uglea, fie în alte locuri. Se cunoaşte un antimis sfinţit de el în anul 1692, cu text slavon, în care se intitula: "din mila lui Dumnezeu, episcop ortodox al Maramureşului, exarh al stavropighiei patriarhale constantinopolitane, locţiitor al Mitropoliei din Bălgrad (Alba Iulia) din Ardeal". Înseamnă că în acel an va fi avut şi calitatea de locţiitor de mitropolit al Transilvaniei, scaunul fiind vacant. Se cunosc câteva "soboare" de preoţi şi mireni, unde s-au luat felurite măsuri pentru bunul mers al vieţii bisericeşti din eparhia Maramureşului. A făcut vizite în parohii, a sfinţit biserici, a hirotonit preoţi, a rostit cuvinte de învăţătură în faţa păstoriţilor săi.

Episcopul Iosif rămâne în istoria Bisericii noastre ca un ierarh vrednic, care a ştiut să-şi apere păstoriţii în faţa oricăror încercări ale episcopilor ruteni uniţi de la Muncaci şi ale autorităţlor de stat maghiare de a-i îndepărta pe români de la credinţa ortodoxă, prin acceptarea "unirii" cu Biserica Romei. Clerul şi credincioşii români din Maramureş au fost cu totul străini de actul unirii săvârşit de mitropolitul Atanasie Anghel, în anul 1701. Şi acest lucru s-a datorat în primul rând vredniciei episcopului Iosif. Istoricul maghiar Nicolae Bethlen, fost cancelar al Transilvaniei, nota că episcopul Iosif Stoica a întocmit şi o scrisoare împotriva unirii cu Biserica Romei, bazată pe texte din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, exprimându-şi chiar uimirea că un român era capabil să scrie o lucrare atât de temeinică; este regretabil că nu o cunoaştem.

După 15 ani de păstorie, episcopul Iosif a fost victima unor acuzaţii false, aduse de duşmanii Ortodoxiei şi neamului românesc. În anul 1705, vicecomitele Maramureşului, Francisc Darvay, l-a obligat să semneze un program în 20 de puncte, care periclitau mult credinţa ortodoxă

şi însăşi ființa națională românească. Refuzând să facă acest lucru, a fost arestat şi întemnitat în cetatea Hust. Nu era străin de această arestare nici episcopul unit de la Muncaci, grecul Iosif Camillis, care urmărea să numească la Sighet un vicar unit, în persoana lui Gheorghe Ghenadie Bizanezi.

Preoții şi credincioşii maramureşeni au protestat cu demnitate, în mai multe rânduri, cerând eliberarea ierarhului lor. În timp ce se găsea în temniță, a fost ales un episcop nou, cu numele Iov Țirca. Şi acesta a avut o păstorire agitată, de câțiva ani, după care autoritățile au ordonat să se facă o anchetă asupra lui. El a reuşit să se refugieze la timp din Maramureş – se pare că în Moldova –fiind condamnat la moarte, în lipsă.

După eliberarea din închisoare, Iosif Stoica şi-a îndeplinit în ascuns îndatoririle sale vlădiceşti. În anul 1711, a încercat să fie reaşezat în scaunul episcopal, dar fără rezultat. După puțină vreme, tot în acel an, a trecut la cele veşnice.

Aşadar, vlădica Iosif a fost un vrednic apărător al credinței ortodoxe în Maramureş. El a rămas în amintirea credincioşilor ca un mărturisitor al credinței ortodoxe şi ca un apărător al drepturilor românilor maramureşeni în fața autorităților străine opresoare. Acestea au fost motivele pentru care Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât, la 20 iunie 1992, ca episcopul Iosif să fie trecut în rândul sfinților, ca “mărturisitor” al credinței ortodoxe. În hotărârea sinodală se rânduia ca prăznuirea lui să se facă în ziua de 24 aprilie, odată cu mitropoliții Ilie Iorest şi Sava Brancovici. În aceeaşi hotărâre se spunea: “În bisericile care se vor ridica de acum înainte, se va zugrăvi icoana acestui sfânt şi mare ierarh, iar pentru ca evlavia binecredinciosului popor român să sporească față de el, rânduim ca unele din bisericile care se vor zidi să-şi poată lua hramul Sfântului Ierarh Iosif Mărturisitorul”.

Pr. Dr. Cristian Stefan – consilier cultural

Bibliografie

1. **Mircea Păcurariu –***”Sfinti daco-romani si români”*, Editura Mitropoliei Moldovei si Bucovinei, Iasi, 1994;
2. **Mircea Păcurariu -** *”Istoria Bisericii Româneşti din Transilvania, Banat, Crişana si Maramureş”*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului si Clujului, Cluj Napoca 1992;
3. **Prof. Dr. Nuțu Roşca –** *”Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureş”*, Baia Mare 2000;
4. **Pr. Ion Vicovan –** *”Istoria Bisericii Ortodoxe Române”*, vol I, Editura Trinitas, Iaşi 2002.